

TAKKEN

Medlemsblad for
Randers Filatelistklub

Ny postlov

Sæson program

Varianter i danske og grønlandske frimærker

Klubbens bestyrelse

Dan Hougesen (Formand) ☎ 20436090
Redaktør af Takken og hjemmesiden ranfil@randersfilatelistklub.dk

Jannic Rasmussen (Næstformand) ☎ 86417770
Cirkulationsleder, sekretær jannicrasmussen@gmail.com

Martin Thau ☎
kasserer kasserer@randersfilatelistklub.dk

Bent Varming (Auktionsleder) ☎ 28563975
Vurdering af frimærker vurdering@randersfilatelistklub.dk

Søren Sørensen
Bestyrelsesmedlem

John L. Olsson ☎ 51914524
Bestyrelsesmedlem ranfil@randersfilatelistklub.dk

Byttedage, samlermesser og udstillinger

28. januar
Kl. 010:00 til 15:00 Sønderjysk Byttedag
Østergade 40 B, 6230 Rødekro

11. februar
Kl. 10:00 til 15:00 Samlermesse i Randers
Vestergade 15, 8900 Randers

17. marts
Kl. 10:00 til 15:00 Byttedag i Hou Hallen
Skolegade 65, Hou

6. april
Kl. 10:00 til 15:00 Byttedag i Viborg
Hal 5, Stadion Alle, 8800 Viborg

27. april
Kl. 09:30 Til 15:30 Byttedag i Hobro
Rosendal Hallen, Døstrupvej 23, 9500 Hobro

Formanden informerer

Ny postlov

På side tretten omtales den nye postlov der træder i kraft 1. Januar 2024. Den vigtigste oplysning er nok følgende:

Eksisterende frimærker kan ikke bruges indenlands fra den 1. januar 2024, men de kan bruges til udlandet.

Mindre vigtigt er nok at PostNord vil udgive frimærker (25 kr), der skal bruges fra 1. januar 2024.

Stiftelsesfest

Stiftelsesfesten den 14. November 2023 blev som proklameret afholdt i klubbens lokale i Fritidscentret. Det var et hyggeligt arrangement med smørebød, øl, vand og vin og en klubauktion som afslutning.

Det kan varmt anbefales medlemmer at deltage i dette arrangement næste år

Hvem samler på hvad? (Vi prøver igen)

Vi kom desværre ikke dertil i år så vi prøver igen næste år.

Flere har udtrykt ønske om at vide, hvad klubbens medlemmer samler på.

Dette vil kunne gøre det nemmere at vide, hvem man skal tale med, hvis man ønsker hjælp eller viden om et bestemt samlerområde, land etc. men også være med til at få relevant materiale med på vores klubauktioner til gavn for alle.

På de kommende møder vil vi forsøge at indsamle oplysninger fra medlemmerne om dette.

I ønskes en glædelig jul og godt nytår.

Med venlig hilsen

Dan Hougesen

Varianter i danske og grønlandske frimærker

Af Bruno Nørdam, Randers Filatelistklub

AFA 273x

SAVA 86A

AFA 55x

Hvis en udenforstående hører en samtale mellem frimærkesamlere og hører ordene "opstående hårlok", "bombe mod Rundetårn" og "manglende kaj" vil vedkommende ikke ofte kunne forstå, hvad der tales om.

Filatelisterne er ikke i tvivl om, at der tales om varianter. Varianter inden for filateli er mærker, der afviger fra de normale mærker, det være sig fejl, anden takning, anden gummiering eller andet papir.

Frimærketrykkerierne gør alt, hvad der står i deres magt for at levere et fejlfrit produkt. Under trykningen og ved perforeringen kan der ske fejl. Mange af fejlene bliver opdaget af frimærkekontrollen og derefter kasseret og makuleret. Noget af dette materiale kommer ud til samlerne på en mere eller mindre lovlig måde.

I de senere år er det blevet populært at samle varianter. Interessen er blevet øget, efter at AFA-katalogerne har medtaget flere af dem. Det kan måske også have noget at gøre med, at varianter vurderes til at have en højere værdi end frimærker uden fejl.

Hvad definerer en variant?

I AFA Specialkatalog defineres en variant, som en "fejl", som eksisterer i mindst tre eksemplarer og som skal være så stor, at den kan konstateres med det blotte øje uden hjælpemidler som lup eller mikroskop.

Nogle varianter kan kun ses under lup eller mikroskop. Vi er her ovre i den såkaldte prikfilateli. Jeg mener, at man skal skelne disse varianter fra de officielle ved f. eks. at kalde dem prikvarianter. Porsgaard-Larsen har som

eksempel på sin hjemmeside porsgaard-larsen.com samlet ikke mindre end 9948 varianter, fordelt på 1076 danske grundmærker. Prikfilatelen kan være et godt redskab, hvis man vil forsøge at positionsbestemme en variant.

I katalogerne bør kun medtages varianter, der findes på officielt udgivne frimærker og ikke varianter på makulatur, som på uretmæssig vis er kommet i handelen.

I det hele taget er det godt, hvis man ved beskrivelsen af en variant er i stand til at angive positionen af en variant i et ark.

Hvem autoriserer en variant?

Som det er i dag, er det udgiverne af frimærkekatalogerne, der bestemmer, om en variant skal optages som sådan.

I AFA Specialkataloget erkender man, at der findes mange flere varianter end de viste. Med hensyn til danske, grønlandske og færøske varianter er basisværkerne SAVA Bogtryk (1983) og SAVA Stålstik (1986) uundværlige. SAVA står for SAMlerværdige VArianter.

Hvilke typer varianter findes?

De fleste går ind for kun at beskæftige sig med varianter i selve mærkebilledet, men der findes mange andre typer af varianter, som det kan ses af nedestående.

Fejl forårsaget af fejl i trykpladen (bogtryk)

Fejl i klicheen eller matricen

Ved bogtryk er grundlaget for trykningen det såkaldte moderstempel, som er den originale gravure til et frimærke. Moderstemplet bliver hærdet og præges et antal gange i et blødt materiale som f.eks. bly. Derefter bliver der fremstillet en blok med f.eks. 10 afstøbninger i en såkaldt matrice. Hvis blokken er på 10 og arket på 100 mærker vil en eventuel fejl i en kliche fremkomme 10 gange på et ark. Blokkene blev nogle gange lavet med 6 eller 9 afstøbninger i hver. For at kunne trykke et helark blev disse blokke suppleret med enkeltklicheer. Fejlen kan enten være en matricefejl, der optræder flere steder på samme trykplade, eller en klichefejl, der er en fejl på en enkelt kliche på trykpladen. Samme fejl kan findes både som en matrice- og en klichefejl. Varianter i bogtryksmærker optræder både som farvede og hvide streger og pletter. Den viste fejl findes i position 31, 38 og 95.

AFA 79x sammenhængende
M og A i DANMARK

Pladesår

Det kan ikke undgås, at trykpladerne ved brug bliver slidte eller beskadigede og at der kan opstå fordybninger.

Ved trykning af stålstikmærker vil utilsigtede fordybninger i trykcylindren modtage farve, som ikke bliver visket bort af viskedugen. Manglende farve skyldes snarv på trykcylindrene som for eksempel papirstøv og medregnes derfor ikke som en variant. Der er her tale om tryktilfældigheder.

AFA 257
Streg under NM i margin

Kliche vendt 180 grader

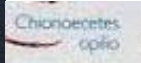

Ved en fejl kan det ske, at en kliche vendes 180 grader. Det skete f.eks. ved trykningen af rammen af de to-farvede frimærker. Herved opstod omvendt ramme.

AFA 22y omvendt ramme

Ændring af teksten i kliche

En gravure til et frimærke er spejlvendt. Gravøren har her glemt at spejlven-
de det latinske navn *opilio* på slægten af krabber. Fejlen blev opdaget og ret-
tet, da det grønlandske postvæsen senere samme år udsendte frimærke i et
frimærkehæfte.

AFA 233 og AFA 233a med *oiligo* og *opilio*

Ændring af gravuren til samme frimærke (stålstik)

Ved fremstillingen af stålstikfrimærker udfører gravøren en spejlvendt gengivelse af tegnerens motiv i et blødt stykke molette stål, kaldet modermolette. Hvis det drejer sig om en enkeltudgivelse er gravuren med værdiangivelse og hvis der er tale om en serieudgivelse uden værdiangivelse.

Modermoletten bliver herefter hærdet og præget i fire eksemplarer på en cylinder af blødt stål. Det bedste af de fire aftryk bliver udvalgt til overførsel til trykcylinderen i blødt stål i et antal, der svarer til et helark af frimærker. Der er således i udgangspunktet ikke forskel på de enkelte frimærker i arket.

Ved trykningen af de første bølgelinjefrimærker anvendtes en modermolette (type I) til alle værdier, undtagen 10 øre orange (type IA). Til karavelmærkerne anvendtes også to forskellige modermoletter, en til 15 øre rød (type IA) og type I til resten.

Kromlaget blev slidt under trykningen af frimærkerne, hvilket medførte fejl i trykningen. Det førte til ny prægning af trykcylinderen, men allerede efter få efterprægninger blev trykcylinderen kasseret, da kromlaget ikke kunne fornyes. Det var i længden uholdbart og for dyrt for trykkeriet og postvæsenet, så i 1936 fandt man på at anvende kobber, som blev forkromet, i stedet for krom.

Der blev i 1937 udformet ændrede gravurer til begge frimærketyper (type II).

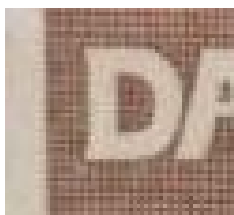
Der findes hele tre typer af graveringer til Frederik IX udgaven, der udkom i årene 1948 til 1952 (type I, II og III).

Da der blev udgivet suppleringsværdier i 1952 og 1953 anvendtes type III, III1/2, IV, IVA og IVB til kongemærket.

Fejl opstået i trykprocessen

Dobbeltprægning. Dobbeltprægningen opstår under fremstillingen af stålstikmærkers trykcylindere. Ved trykningen presses reliefmoletten mod trykcylinderen og rulles tre gange frem og tilbage hældende i forskellige vinkler: til højre, til venstre og lige ud. Hvis man ikke præger nøjagtigt oven i den foregående prægning, opstår der dobbeltprægning.

Dobbeltryk

Frimærket er trykt i offset. Det allerede trykte helark er blevet trykt en gang mere med samme motiv.

AFA 1755 med dobbelttryk

AFA 540 med manglede rød farve på taget

Fejl i farver eller mangel på samme

Ved produktion af frimærker over tid er det ikke altid, at man kan trykke dem i samme ensfarvede farver. Afvigelserne i farven kan være så stor, at den optages i AFA kataloget. Som eksempel kan nævnes nr.185 og 185a 10 øre bølgelinje i henholdsvis brun og rødbrun. En udfordring ved farver er, at frimærkerne kan have været udsat for sollys eller kemiske stoffer ved opbevaring i f.eks. plasticlommer. Disse farveforskelle registreres ikke som varianter.

Fejl i overtryk

Postvæsenet har ved flere lejligheder overtrykt eksisterende frimærker. Det er sket i forbindelse med ændring af taksterne (provisorier), ved udgivelse af velgørenhedsmærker som f.eks. Ungarnshjælpen og ved ændring af formålet med frimærkerne. Her ses varianten knop på 5 øre i overtrykket af 6 øre orange bølgelinje.

AFA 361x med knop på 5 i overtrykket

Dobbeltryk

Det viste frimærke er provisoriet med 30 øre Frederik IX rød på 25 øre, som er blevet overtrykt to gange, den sidste gang lidt skævt.

AFA 464 med det såkaldte Herning dobbelttryk

Omvendt overtryk og overtryk i en anden farve

Da der i 1995 blev vedtaget en hurtig portoforhøjelse på Grønland pr. 2. Januar 1996, kunne postvæsenet ikke nå at fremstille nye frimærker til brug i det nye år. Man valgte at overtrykke AFA 201 og 202 med de nye værdier. Ved et uheld blev et antal ark med værdien 25 øre vendt forkert ved overtrykningen.

Alle frimærker fra Amerikaudgaven blev overtrykt med "DANMARK / BEFRIET / 5 MAJ 1945". Seks af de ni frimærker blev overtrykt i en anden farve, her 2 kroners mærke i blå overtryk. Det oprindelige overtryk er i rødt.

AFA 283x omvendt overtryk i rødt

AFA 24a med blå overtryk

Blindtryk

Blindtryk forekommer, når trykkeren overtrykte uden farve i trykformen, måske for at kontrollere om arket var placeret var korrekt. Fejltrykket giver en fordybning i frimærket. Her ses bagsiden af AFA 221æ 4 øre på 25 øre blå karavel. Øverst til højre anes overtryksbjælkerne.

Bagsidetryk

Hvis der ikke ligger et ark i trykmaskinen bliver trykket afgivet på underlaget. Det smitter af som et spejlvendt bagsidetryk på de næste ark, der overtrykkes.

Bagside af AFA221æ

Bagsidetryk med postfærge

Spies

Ved trykningen er der sket det at en del af gravuren har hævet sig og derfor har afsat en farveklat på papiret, her en tydelig streg gennem opstregen i "K".

AFA 516 med spies

AFA 11 utakket

Fejl i perforering

Utakkede frimærker

Postvæsenet solgte i 1912 utakkeede udgaver af 1864-udgaven. Andre utakkeede frimærker er kommet på markedet på grund af manglende kontrol fra postvæsenets side (AFA 37 og 28) eller på ulovlig vis.

Forskel i takningen og forskudt perforering

AFA 1628 er udsendt med tre forskellige takninger: 13 (ark), 13½ (frimærkehæfte) og 10 (frimærkehæfte).

AFA 1265a er ved en fejl udsendt med forskudt perforering, så kun to sider af selve frimærket er perforeret.

AFA 1628 Udstansning 10

AFA 1265a forskudt perforering

Papirtyper

Samme mærke på dansk og tysk papir

En del af de første stålstikfrimærker blev trykt på tysk papir. Papiret kan skelnes ved, at det i kvartslys bliver blåviolet, mens det danske papir har en gullig tone.

Samme mærke på almindelig og fluorescerende papir

I november 1962 trykte det danske postvæsen en del af de kurserende frimærker på fluorescerende papir og efterfølgende indtil AFA 466 i 1967 de fleste frimærker på både almindelig og fluorescerende papir. Fluorescerende papir lyser gult ved ultraviolet belysning. På Aarhus Postkontor opstilledes på forsøgsbasis en brevvendemaskine, som ved hjælp af fotoceller ordnede brevpost frankeret med frimærker på fluoropapir, således at brevene blev retvendte, klar til stempling.

Samme mærke på optisk og fluorescerende papir

I 1993 og 1994 udsendte det grønlandske postvæsen to miniark "Velgørenhed med Grønlands Røde Kors og Grønlands Spejderkorps 50 år" og "Team Grønland" på gult fluorescerende papir og enkeltmærkerne i ark på optisk hvidt papir.

Ved trykningen af de fleste miniark til og med 1999 er miniarkene trykt på optisk hvidt papir og enkeltmærkerne på fluorescerende papir.

Usynlig og synlig gummiering

Gummerering

Synlig og usynlig gummi

Postvæsenet eksperimenterede i en periode, startende den 30. juni 1967, med at forsyne nog-et af oplaget af frimærker med DAVAC lim, resten blev gummieret med gummi arabicum lim.

Samme frimærke som selvklæbende og på gummieret papir.

Efter overgangen til selvklæbende frimærker udsender PostNord nogle gange det samme frimærke i miniark med gummieret papir.

Forskel i gummieringen af de samme danske dagligmærker i Sverige og Frankrig.

PostNord valgte i 2017 at få trykt frimærkerne i Frankrig i stedet for Sverige.

Ved genoptryk af dagligfrimærkerne blev der i gummieringen diagonalt indpræget "POSTNORD". For bølgeinjeprimærkets vedkommende drejer det sig om 200 og 400 øre. Det er et spørgsmål, om disse mærker får deres egne numre i AFA-kataloget, da det vil være svært at samle på frimærker, der er klæbet op på en konvolut eller et postkort. Limen vil forsvinde ved afvaskning og dermed også præget. PostNord Frimærker har meddelt, at de i fremtiden vil anvende papir med deres logo.

Vandmærke (bogtryk)

Indtil 1933 var alle danske frimærker som en ekstra sikkerhedsforanstaltning forsynet med vandmærker, som var præget ind i papiret, mens det var vådt.

Omvendt vandmærke

Papirarket med vandmærke er vendt 180 grader inden trykningen. (AFA 38)

Spejlvendt vandmærke

Papirarket med vandmærket har ligget med den forkerte side opad under trykningen af frimærket. (AFA 115)

Afslutning

Varianter er et meget spændende område inden for filateliaen, da det er med til at belyse trykkemetoderne.

Det burde være Danmarks Filatelist Forbund, der bestemte hvilke varianter, der skal ophøjes til at være samleværdige.

Kilder:

AFA Specialkatalog 2016, AFA-Forlaget, 2015

Ekelund, Poul: "Danmarks Frimærke- og Automathæfter", Forlaget SKILLING

Hjørne, Torben: "Greenland, 5. Specialcatalogue"

Nørby, Toke: "Fornøjelsen ved at samle stålstukne frimærker", kataloget til "Syd-Post 78, 1979"

Nørby, Toke: "30-øres provisorierne 1955-1956", Forlaget Nørbyhus, 2016

Olsen, N.F.: "Danmarks bogtrykte bølgeinjeprimærker", Aarhus Frimærkehandel, Frederiksbjerg Bogtrykkeri, 1965

Plovst, Tom: "Danmarks Postfrimærker", AFA Frimærkehandel

P.T.: "Spieser" i kataloget "Philatelistklubben for Kolding og omegn" 1987

Rasmussen, Ib Krarup: "Varianter, hvad er en variant og hvornår skal den optages i AFA-kataloget?", AFA Specialkatalog 2016, AFA-Forlaget 2015

SAVA bogtryk, Forlaget SKILLING Aps, 1983

SAVA Stålstik, Forlaget SKILLING Aps, 1986

Wowern, Eric v.: "Greenland 1985"

Ny postlov

På baggrund af Folketingets vedtagelse af en ny postlov, indfører PostNord bl.a. følgende justeringer pr. 1.1.2024:

- Et almindeligt indenlandsk brev på 0-100g stiger til 25 kr. inkl. moms.
- Eksisterende frimærker vil ikke længere kunne bruges på nationale breve på baggrund af det nye moms krav.
- Der fjernes mere end 1.000 postkasser landet over.
- Omdeling af dagblade ophører.
- Postbokse udfases i løbet af 2024.
- Servicen "tilbageholdelse af post" ophører.

Du kan læse hele pressemeddelelsen fra PostNord her:

PostNord oplyser følgende:

De nye portosatser er baseret på, at der med den nye postlov skal lægges moms på brevforsendelser, og at PostNord fremover ikke modtager et tilskud fra staten til at dække brevbefordringspligten. Man skal i øvrigt lægge mærke til, at vægtgrænserne fremover også er ændret, så et brev på op til 100 gram kan sendes for 25 kr efter 1. januar 2024.

Man kan ikke fortsætte med at bruge de gamle frimærker efter 1. januar 2024, idet SKAT kræver, at der føres kontrol med momsen på brevforsendelserne. For at kunne føre en sådan kontrol, må der udarbejdes nye frimærker, så man ved, at der er afregnet moms for ydelsen at befordre brevet. PostNord udgiver nye frimærker ved årsskiftet, der opfylder disse krav.

Fortsat brug af ubrugte frimærker købt før årsskiftet – eksempelvis i hele 2024 – har været foreslået af PostNord under de politiske forhandlinger af den nye lov, men dette er blevet afvist af myndighederne (forligspartierne). Tilsvarende har indløsning af gamle ubrugte frimærker mod kontanter været afskaffet af postvæsenet allerede for mange år siden, så den løsning er heller ikke mulig.

Det skal bemærkes at udlandspost ikke er pålagt moms, hvorfor man indtil videre fortsat kan bruge gamle frimærker til disse breve.

Danmarks Filatelist Forbund har desværre ikke mulighed for at lægge yderligere pres på hverken PostNord eller Staten for at ændre på disse vilkår.

Danmarks Filatelist Forbund følger naturligvis udviklingen tæt, både her i december, og når de nye vilkår er trådt i kraft i det nye år, og såfremt der sker væsentlige ændringer, holder vi vores medlemsklubber og medlemmer orienteret enten her på danfil.dk eller i DFT.

Program for forårssæsonen 2024

Tirsdag 2. januar

Almindeligt klubmøde

Auktion for klub og medlemmer

Tirsdag 16. januar

Besøg af Sct. Georgs Gilderne

Auktion for klub og medlemmer

Tirsdag 30. Januar

Foredrag samt almindeligt klubmøde

Auktion for klub og medlemmer

Søndag 11. februar

Samlermesse i Fritidscentret, Vestergade 15, 8900 Randers

Tirsdag 13. februar

Alternativ placering

Auktion for klub og medlemmer

Tirsdag 27. februar

Almindeligt klubmøde

Klubauktion med 50 lots á 50 kr. i opråb

Der kan ikke indleveres lot fra medlemmer

Tirsdag 12. marts

Almindeligt klubmøde

Rodekasseauktion for klub og medlemmer

Tirsdag 26. marts

5 salgsborde stilles til rådighed for medlemmerne

Auktion for klub og medlemmer

Tirsdag 9. april

Generalforsamling

Auktion for klub og medlemmer

Tirsdag 23. april

Foredrag samt almindeligt klubmøde

Auktion for klub og medlemmer

Tirsdag 7. maj

Vi afslutter foråret med en frimærkequiz

Auktion for klub og medlemmer

Vi ses igen 27. august 2024

Indkaldelse til generalforsamling

Tirsdag 9. april afholdes der generalforsamling i Kongressalen, Fritidscentret, Vestergade 15, 8900 Randers

Dagsordenen ser ifølge klubbens vedtægter således ud:

1. Valg af dirigent
2. Formandens beretning om aktiviteter i det forløbne år
3. Kassererens fremlæggelse af det reviderede regnskab til godkendelse
4. Fastlæggelse af kontingent
5. Valg af formand for 1 år
6. Valg af bestyrelsesmedlemmer for en 2-årig periode. I ulige årstal vælges 3 medlemmer - i lige årstal vælges 2 medlemmer
7. Valg af 2 suppleanter for 1 år
8. Valg af 2 revisorer for 1 år
9. Valg af revisorsuppleant for 1 år
10. Forslag fra bestyrelsen
11. Forslag fra medlemmer
12. Eventuelt

I.P. PEDERSENS MØNTHANDEL

THORSGADE 4 - 8900 RANDERS - 86 41 40 11

Søger De:

Mønter, Kataloger, Møntalbum, Møntskabe

Frilmærker, Frilmærketilbehør

Porcelænsfigurer, Platter

Samt pænt udvalg af brugte smykker

Ønsker De at SÆLGE, er det også os...

Bliv medlem af Randers Filatelistklub

Du modtager vores klubblad 2 gange årligt
og Dansk Filatelistisk Tidsskrift 6 gange årligt

Vi afholder 19 klubmøder med medlemsauktion
samt 2 samlermesser om året

Fritidscentret
Vestergade 15, 8900 Randers

